

WESTVLAAMSE GIDSENKRING
AFDELING OOSTENDE
" LANGE NELLE "

CURSUS TOERISTISCHE GIDS

*

OOSTENDE 1991-1992

*

JAMES ENSOR

HET ENSORHUIS

*

N. HOSTYN

JAMES ENSOR

INHOUD

1. Beschrijving van de voornaamste feiten uit zijn leven en van zijn artistieke karakteristieken.
2. Beschrijving van zijn schilderijen bewaard in het Museum voor Schone Kunsten - Wapenplein.
3. Een inleiding over de tekeningen en drukgrafiek (etsen, droge naalden, wekewasplaten en litho's).
4. Andere "Ensoriana" in de stad, met uitzondering van het "Ensorhuis", dat in een aparte syllabus beschreven wordt.

BIBLIOGRAFISCHE GEGEVENS EN ARTISTIEKE KARAKTERISTIEKEN

- 1860 James Sidney Ensor wordt op vrijdag 13 april geboren in een pand aan de Langestraat 44 (tegenwoordig nr. 26). Hij is de zoon van James Frederic Ensor, van Britse afkomst en geboren te Brussel, en van Maria Catharina Haegheman, een Vlaamse wiens ouders een handel in souvenirartikelen drijven.
De ouders van James hebben een souvenirwinkel, waar men schelpen, chinoliserieën, souvenirs van Oostende en in de carnavaltijd ook maskers kan kopen.
- 1861 Op 29 augustus wordt Marie Caroline Emma Ensor, de enige zuster van James in Oostende geboren. Haar roepnaam is Mitche.
- 1873 Ensor wordt leerling van het Onze-Lieve-Vrouwecollege te Oostende. Hij begint te tekenen onder leiding van twee Oostendse schilders, Edouard Dubar en Michel van Cuyck.
- 1876 Ensor heeft de school verlaten en volgt lessen aan de Oostendse Academie. Hij woont nu in de Langestraat 66 (tegenwoordig nr. 44) en heeft in een achterkamer zijn atelier dat uitzicht biedt op de zee. Hij schildert vooral havengezichten en landschappen op karton (de zogenaamde cartons roses).
- 1877 Op 8 oktober laat hij zich inschrijven bij de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Brussel, die onder leiding staat van Jean Portaels. Hier leert hij o.a. Fernand Khnopff kennen.
- 1879 Zijn vriend Théo Hannon, die hij in het atelier van Camille van Camp ontmoet, introduceert hem bij de familie Rousseau-Hannon, die op de Vautierstraat 20 in Brussel woont.
- 1880 In de zomer van dat jaar verlaat hij de academie en keert hij terug naar Oostende waar hij weer bij zijn ouders in huis komt wonen. Zij zijn intussen verhuisd naar een pand op de hoek van de Vlaanderenstraat en de Van Iseghemlaan, waar James op de vierde verdieping onder het dak een atelier krijgt. In het winterseizoen keert hij geregeld terug naar Brussel, waar hij bij de familie Rousseau of in een gehuurde kamer verblijft.
- 1881 Ensor stelt voor het eerst tentoon bij de avantgardistische kring La Chrysalide in Brussel.
- 1882 Ensor neemt met twee interieurs deel aan de Salon van Parijs. Hij wordt lid van de kring l'Essor waar hij op de zesde Salon zeven werken exposeert.
- 1883 Op de zevende Salon van l'Essor worden vijf werken van Ensor geaccepteerd, "De Oestereetster" wordt geweigerd.
In oktober maakt hij samen met Willem Vogels een reis naar Nederland. In die zelfde maand wordt de kring, Les XX (1883- 1893) opgericht; Octave Maus is secretaris. Ensor is één van de twintig medeoprichters.
- 1884 Ensor exposeert op de eerste tentoonstelling van Les XX.
In L'art moderne van 31 augustus verschijnt zijn eerste publicatie getiteld "Trois semaines à l'academie".

In dat jaar koopt het prentenkabinet van Brussel een grote verzameling etsen van Ensor.

- 1894 Ensor neemt deel aan de eerste tentoonstelling van La Libre Esthétique. Samen met Willem Vogels is hij één van de oprichters van de Cercle des Beaux-Arts d'Ostende. Op de eerste tentoonstelling van deze groep (14 juni - 9 september) verkoopt hij een serie van 25 etsen aan het Prentenkabinet van Dresden.
- 1895 Dit jaar schildert hij niet; hij maakt alleen prenten.
In maart koopt de Belgische Staat "De Lampenjongen" voor 2.500 fr. ter plaatsing in de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten te Brussel. Ensor exposeert in Den Haag op de Internationale Invitatietentoonstelling, die georganiseerd is door de Haagse Kunstkring.
In dit jaar (of eerder?) maakt Ensor samen met Eugène Demolder een reis naar Zeeland.
In de tapijtenzaak van de vader van Eugène Demolder in Brussel vindt de eerste solotentoonstelling van Ensor plaats (20 december 1894 - 5 januari 1895). Deze omvat schilderijen, tekeningen en prenten.
- 1898/'99
Op initiatief van Eugène Demolder wordt in de Salon des Cent te Parijs een eenmantentoonstelling gehouden (15 december 1898 - 15 januari 1899). Bij deze gelegenheid verschijnt een speciaal nummer van het tijdschrift "La plume", dat geheel gewijd is aan het werk van James Ensor.
In september 1899 verwerft de Albertina te Wenen honderd prenten van Ensor voor het buitensporig lage bedrag van 400 fr..
- 1895-1900
In deze periode loopt Ensors originele artistieke produktie terug. Met grote regelmaat begint hij zijn werken te kopiëren.
- 1901 Samen met verschillende landgenoten en enkele Franse en Nederlandse collega's exposeert Ensor op de Eerste Internationale Tentoonstelling in Den Haag. De Stad Oostende koopt een verzameling van 118 prenten van Ensor aan.
- 1902 De eerste buitenlandse monografie over James Ensor van Vittorio Pica ziet het licht.
- 1903 Ensor wordt benoemd tot ridder in de Leopoldsorde. Het Oostendse comité Le Rat Mort viert op 2 mei zijn benoeming.
- 1904 In de zomer van dat jaar komt hij in contact met Emma Lambotte, de echtgenote van een arts uit Luik, die geregeld zijn atelier bezoekt. Zijn album "De Hoofdzonden" met een voorwoord van Eugène Demolder wordt door Van Campenhout gedrukt en uitgegeven.
- 1905 August van Yper en Ernestine Mollet treden in dienst als resp. knecht en huishoudster. Zij wonen jaren lang in het pand aan de Vlaanderenstraat. Ensor komt in contact met de Antwerpse mecenas François Franck, die hem datzelfde jaar in de gelegenheid stelt twintig werken te exposeren bij de zojuist opgerichte kring "Kunst van heden" te Antwerpen.

Samen met Vogels en Storm van 's-Gravesande stelt hij landschappen, havengezichten en stillevenstentoon bij de Cercle Artistique et Littéraire te Brussel.

Op de Salon van Brussel worden alle werken van Ensor geweigerd.

- 1885 Eind 1884 - begin 1885 wordt Ensor zwaar ziek ; hij heeft darmstoornissen. Op de tweede tentoonstelling van Les XX exposeert hij zes schilderijen, waarvan er één verkocht wordt.
De grote tekeningen uit de reeks De Aureolen van Christus of de Gevoeligheden van het Licht komen tot stand. In deze reeks ontwikkelt Ensor een geheel nieuwe tekenstijl.
- 1886 Ensor exposeert twintig werken bij Les XX, waaronder ook tekeningen. Dat jaar begint hij te etsen en creëert hij enkele meesterwerken zoals De Kathedraal en Christus bedaat de Storm.
- 1887 Op de vierde tentoonstelling van Les XX exposeert hij drie schilderijen en tien tekeningen. De reeks De Aureolen van Christus of de Gevoeligheden van het Licht, 1895-1896 en vooral De Intrede van Christus te Jeruzalem, 1885, zorgen voor veel tumult.
Zijn vader sterft op 52-jarige leeftijd. Van hem maakt Ensor een reeks tekeningen op zijn sterfbed. Datzelfde jaar sterft ook zijn grootmoeder.
- 1888 Ensor schildert zijn belangrijkste werk De Intrede van Christus te Brussel, dat hij in 1889 zal voltooien.
Vermoedelijk leert hij in dit jaar Augusta Boogaerts kennen, met wie hij zijn leven lang intiem zal blijven.
Ensor maakt 44 etsen.
Zijn inzending voor de jaarlijkse tentoonstelling van Les XX wordt niet, zoals de critici schrijven, geweigerd. Hij exposeert er namelijk diverse prenten en tekeningen, waaronder De verzoeking van de Heilige Antonius uit 1887.
- 1889 Ensor neemt deel aan de jaarlijkse tentoonstelling van Les Vingt.
- 1890 Ensor stelt tentoon bij Les XX en verkoopt twee schilderijen Tuin in Volle Zon en Maskers bespotten de Dood.
- 1891 In mei vindt een tentoonstelling plaats van zijn prenten bij galerie Dietrich te Brussel.
- 1892 Verschijning van de eerste monografie over James Ensor geschreven door de kunstcriticus Eugène Demolder.
In dat jaar maakt hij een korte reis naar Londen.
Ensors zuster Michte trouwt met de in Duitsland wonende Chinees Taen Hee Tseu, die haar kort na hun huwelijk in de steek laat. Van hem krijgt zij op 26 maart 1893 een dochttertje: Mariette Alexandrine Jeanne (roepnaam: Alex), die in Oostende geboren wordt. .
- 1893 Hij neemt deel aan de laatste tentoonstelling van Les Vingt. Ondanks protesten van Ensor heft Octave Maus Les XX op. Hiervoor in de plaats sticht Maus La Libre Esthétique (1894-1914), waarvan hij alleen de leiding neemt.
In een vlaag van defeatisme biedt Ensor alle werken uit zijn atelier voor 8.500 fr. te koop aan. Er dienen zich geen kopers aan. Dus gaat de voorgenomen verkoop niet door.

- 1906 Het echtpaar Lambotte geeft Ensor een harmonium, dat hij tot zijn dood in 1949 zal bespelen.
Ensor componeert het ballet "La gamme d'amour" (Het liefdesgamma), waarvan hij de muziek in 1911 voltooit. Niet alleen de tekst en de muziek, maar ook de kostuums en het decor bedenkt hij.
- 1908 Emile Verhaeren schrijft een uitvoerige biografie over Ensor, waarin een lijst is opgenomen met schilderijen, tekeningen en prenten.
Ensors nicht Alex Taen Hee Tseu trouwt op 26 september met Richard Daveluy.
- 1910 Eerste grote overzichtstentoonstelling van het werk van Ensor bij de Rotterdamse Kunstkring.
- 1911 Emile Nolde bezoekt Ensor.
- 1913 Herbert von Garvens-Garvensburg publiceert het eerste overzicht van het grafisch werk van Ensor. In Holland houdt J.H. de Bois een verkooptentoonstelling van Ensors grafiek.
Het museum van Hannover koopt een collectie prenten van Ensor.
Eerste uitvoering van "La gamme amour" te Oostende.
- 1915 De moeder van Ensor sterft.
- 1916 Tante Mimi, die evenals Ensors moeder dikwijls model is geweest voor zijn tekeningen, sterft.
- 1917 Ensor verhuist naar het pand Vlaanderenstraat 17 (tegenwoordig nr. 27). Op de begane grond blijft de souvenirwinkel gevestigd. In dit huis woont hij tot zijn dood. Nu museum.
- 1920 Ensor verkoopt zes werken voor 50.000 fr. aan de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten te Brussel, o.a. twee tekeningen uit de reeks De Aureolen, en de tekening De Gulden Sporenslag uit 1891.
Uitvoering van zijn ballet La gamme d'amour in Brussel
- 1921 Eerste publicatie van Les écrits door James Ensor (later, in 1974, Mes écrits).
Galerie Georges Giroux publiceert het album "Taferelen uit het leven van Christus" door James Ensor.
Op initiatief van François Franck schenkt een groep museumvrienden acht belangrijke schilderijen van Ensor aan het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen.
- 1922 Grégoire Le Roy publiceert een belangrijke monografie over Ensor.
- 1925 Loys Delteil publiceert de eerste beredeneerde oeuvrecatalogus van de grafiek van Ensor.
- 1926 Een tweede uitgebreide editie van Les écrits verschijnt.
- 1929 Grote retrospectieve van het werk van Ensor in het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel.
Zijn album "Het Liefdesgamma" wordt in Brussel uitgegeven.
Koning Albert verleent aan Ensor de titel van Baron.

- 1932 Een belangrijke tentoonstelling van het werk van Ensor in het Musée du Jeu de Paume te Parijs.
- 1934 Een derde uitgebreide editie van Les écrits verschijnt.
- 1935 Albert Croquez publiceert de eerste editie van zijn catalogus van de grafiek van Ensor. De tweede editie van dit boek verschijnt in 1947.
- 1940 In Dostende gaat in de nacht van 27 op 28 mei een collectie van 118 prenten en enkele schilderijen van Ensor, die bezit waren van het museum, door een bombardement op de stad verloren.
- 1942 Een onjuist bericht over de dood van Ensor wordt in veel kranten opgenomen.
De Albertina in Wenen verwerft 28 tekeningen en 59 ingekleurde prenten van Ensor.
- 1944 Een vierde uitgebreide editie van Les écrits verschijnt.
- 1945 Belangrijke expositie van hoofdzakelijk schilderijen van Ensor bij galerie Georges Giroux in Brussel.
Op 27 september sterft zijn zuster Mitche.
- 1946 In de National Gallery te Londen wordt een belangrijke retrospectieve van het werk van Ensor georganiseerd.
- 1949 Op 19 november sterft James Ensor. Hij wordt begraven op het kerkhof van Onze-Lieve-Vrouwe ter Duinen in Mariakerke.

SCHILDERIJEN BEWAARD IN HET STEDELIJK MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN.

OLIEVERFSCHILDERIJEN - OVERZICHT.

- * de verzameling is in principe permanent en compleet tentoongesteld. Alleen wanneer werken naar exposities zijn, wordt daarop een uitzondering gemaakt. (Info: 059/80.53.35)
- * De opstelling is in principe chronologisch.

VROEGE WERKEN

Van zodra Ensor de leeftijd bereikt had - 12 à 15 jaar - waarop hij in staat was de beginselen van de olieverftechniek te begrijpen en toe te passen, heeft hij geschilderd in dat medium. Er zijn enkele tientallen van die jeugdwerkjes van Ensor bewaard. Zes daarvan ziet U hier in permanentie. Het betreft meestal kleine formaten met gezichten op Oostende, de duinen, het strand en de polders.

1. LANDSCHAP MET WATERVAL

olie op hout ; 13 x 16,5 cm

Dit academisch werkstukje met romantische inslag ontstond ca. 1875 als oefening aan de Oostendse Tekenschool, waar Ensor zijn eerste artistieke onderricht genoot. Het ligt in de lijn van het werk van de Van Cuyck's, lesgevers aan die instelling.

2. VISSERSPAAR

olie op hout ; 10,5 x 13 cm

Dit werkje is wellicht iets jonger dan het "watervalletje" en staat ook verder: het academische is er uit verdwenen, de techniek is merkkelijk veel losser. Bij nader toekijken blijkt het geheel van een grote bekoorlijkheid. Zonder twijfel één van de best geslaagde jeugdwerkjes van Ensor.

3. VARKENS

olie op papier ; 12 x 15,5 cm

Dateert eveneens uit ca. 1875; het is een niet afgewerkte studie met 2 poses van een varken. Een soort waarnemingsoefening, of oefening in snelschilderen.

4. FORT WELLINGTON

5. FORT NAPOLEON

beide olie op hout ; 18,5 x 24 cm
1876

6. DUINEN

olie op hout ; 24 x 33 cm

Drie duingezichten naar de natuur in de onmiddellijke omgeving van Oostende.

MERKEN UIT ZIJN ACADEMIETIJD.

Op 1 oktober 1877 trekt hij naar de Academie voor Schone Kunsten te Brussel en verklaart te wonen in de Sint-Jansstraat nr 12. Zijn inschrijvingsnummer is 7736. Het eerste schooljaar (1877-1878) is hij ingeschreven voor tekenen naar de antieke kop en schilderkunst naar de natuur, cursussen resp. gegeven door Joseph Van Severdonck en Joseph Stallaert. Zijn resultaten zijn niet denderend: 20ste op 26 in tekenen; 18de op 19 voor schilderen. Bij zijn medestudenten in de schildercursus vinden we om, Fernand Khnopff, Léon Houyoux, François Halkett, Henri Evrard en Edouard Duyck. Het is in deze periode dat Ensor vriendschapsbanden aanknoopt met de familie van professor Rousseau en meer bepaald met de zoon Ernest. Het huis in de Vautierstraat wordt door hem druk bezocht en wordt vrij vlug zijn tweede thuis.

Voor het schooljaar 1878-79 is hij opnieuw ingeschreven voor tekenen naar antieke torso en schilderen naar de natuur. Voor de plaatsen van de wedstrijden is hij 3de geklasseerd op 23 voor tekenen en 13de (ex aequo met G. Bonsor) op 16 voor schilderen. In dit laatste concours bekleedde Houyoux de eerste, Khnopff de derde en Halkett de zesde plaats. Tijdens dat jaar zal Ensor deelnemen aan verschillende wedstrijden. Op 18 april schrijft hij zich in voor de wedstrijd historische compositie (tekenen). Er waren 14 kandidaten (onder wie Khnopff, Duyck, Halkett, Eugène Broerman, Houyoux, Evrard en Bonsor). De opgelegde thema's waren de volgende: eerste zitting: "De dood van Archimedes", Plutarchus; tweede zitting: "Brennus werpt zijn zwaard in de weegschaal", Plutarchus; en derde zitting: "De dood van Demosthenes in de Neptunustempel", Plutarchus (volgens het Register van de notulen van de wedstrijden, deel 1873-1884). Het verslag van het concours in ondertekend door de eerste leraar in tekenen: Joseph Stallaert. De jury, belast met het beoordelen van de composities, komt samen op 4 mei en is samengesteld uit volgende leden: de heren Franck, Dell'Acqua, Markelbach, Hennebicq, Vincotte, Portaeis, Simonis, Stallaert, Robert, Van Severdonck, De Gronckel en Van Keirsbilck. Ensor is twaalfde en laatste gerangschikt, aangezien er twee kandidaten hadden opgegeven.

Bij de Prijzenwedstrijd kent hij ook weinig succes: 11de en laatste in schilderen naar de natuur (beoordeling gegeven op 3 augustus), 7de op 16 in tekenen naar de torso en antieke fragmenten (beoordeling van 13 april). Deze povere uitslagen ontmoedigen hem zeker niet en hij schrijft zich opnieuw in voor schilderen naar de natuur en tekenen naar de antieke figuur voor het schooljaar 1879-80. Voor de wedstrijd om de plaatsen is hij 12de in schilderen en 5de op 22 in tekenen; voor het Prijzenconcours is hij 10de en laatste in schilderen (beoordeling van 25 juli 1880), en 7de op 17 in tekenen (beoordeling van 18 april 1880). Ensor neemt ook deel aan de wedstrijd historische compositie, tekenen, die plaatsvindt op 26 april 1880. De thema's waren: eerste zitting "Saul wil David doden", Samuel I, KAP. XIX, 9-11; tweede zitting: "Achilles schendt Hector's lichaam en werpt het aan de voet van het bed van Patroclus", Ilias, XXIII, 428; derde zitting: "De Dood van Jezabel", Koningen III, kap. IX, 29-33. Als concurrenten citeren wij Evrard, Broerman, Van Strydonck, Halkett en Houyoux. Het resultaat is gekend op 9 mei : Ensor wordt 8ste op 10. Broerman krijgt de eerste plaats toegewezen. In de historische compositie schilderkunst wordt zijn studie gewoonweg geweigerd. Na al deze tegenslagen is Ensor zeer ontgoocheld en denkt maar aan één ding: de Academie verlaten. Hij neemt dan ook dit besluit en in 1880 wordt Ensor niet meer vermeld in de inschrijvingsregisters van het schooljaar 1880 - 1881.

Hij verlaat het zgn. "bolte à myopes" en verklaart : "je n'ai jamais compris le désarroi de mes professeurs devant mes recherches inquiètes".

Het Museum voor Schone Kunsten van Oostende bezit 5 werken uit Ensor's Brusselse Academietijd :

1. TERUGKEER VAN DE CALVARIEBERG
olie op hout ; 32 x 56 cm
1877
2. TERUGKEER VAN DE VERLOREN ZOON
olie op hout ; 33 x 41 cm
1877
3. BIJBELS (?) TAFEREEL
olie op hout ; 31 x 37 cm
1877

Het zijn 3 schetsmatige olies, oefeningen in de historische compositie, naar opgelegde thema's.

4. NAAKTMODEL - OUDE MAN
olie op doek ; 100 x 80 cm
1877 - 1878
5. NAAKTMODEL - ZITTENDE KNAAP
olie op doek ; 58 x 73 cm

4 en 5 zijn twee oefeningen naar het levend model.
4 lijkt een snelstudie te zijn geweest, terwijl 5 duidelijk meer afgewerkt is.

NA DE STORM
olieverf op doek ; 52,5 x 62,5 cm
1880

Eén van de vroegste doeken uit Ensor's post-academische periode. Het werk is volledig op de stijlprincipes van het impressionisme gebouwd. Studie van kleurschakering en atmosferische omstandigheden zijn belangrijker dan natuurgetrouwe weergave.

DE VAN ISEGHEMLAAN IN DE SNEEUW
olieverf op hout ; 32,5 x 26 cm
1881

Het hoekvenster van Ensor's "mansarde"-atelier, hoek Van Iseghemlaan-Vlaanderenstraat was zijn geliefde "observatiepost" op stad en mens. Dit stadsgezicht, spontaan geschilderd, is een olieverschets, een momentopname van een winterse dag.

VISSERSVROUW
olieverf op doek ; 67 x 54 cm, 1882
Samen met zijn vriend kunstschilder Willy Finch exploreert Ensor vaak het Oostende van de vissers.
Vele figuren uit het vissersmilieu stonden voor hen model.
Zo ook deze vissersvrouw.
Deze olieverschets bleef onafgewerkt.

PORTRET VAN WILLY FINCH

olieverf op doek ; 110 x 95 cm

Dit schilderij werd in 1956 aangekocht bij J. Janssens in Antwerpen. Deze had het uit de collectie van Alexandra DAVELUY, Ensor's nicht. Het doek bleef blijkbaar dus steeds eigendom van James Ensor. Vandaar ook dat we het als een "informeel" schilderij mogen beschouwen. Voor zover na te gaan is, werd het ook pas voor 't eerst in 1929 publiek tentoongesteld, en wel tijdens de Ensor-retrospectieve in het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel.

Dit portret van kunstschilder Willy Finch dateert uit 1882, wanneer de betrekkingen tussen Ensor en zijn collega-bewonderaar Finch nog erg intens waren : het gaat hier dus om een "vriendenportret".

Willy FINCH (Sint-Joost-ten-Node 1854 - Helsinki 1930) was net als Ensor, kind van Engelse ouders. Deze waren in de tachtiger jaren hotelhouders in Oostende. Finch' vroege schilderwerk uit aan met de stijl die Ensor in die jaren huldigde: een impressionistisch getint realisme. Later helde hij meer naar het pointillisme van SEURAT over.

ZELFPORTRET "MET DE BLOEMENHOED"

olieverf op doek ; 76,5 x 61,5 cm

Dit zelfportret is zonder enige twijfel het "koninginnestuk" uit de verzameling van het museum. Het werd in 1956 aangekocht bij de familie BOGAERTS te Brussel, intieme vrienden van de meester die het schilderij rechtstreeks van hem hadden.

Blijkens de signatuur en de datering stamt het werk uit 1883. Volgens de Ensor-kenner Prof. M. DE MAEYER stelde het aanvankelijk enkel de buste voor. In 1888 pas zou Ensor de "bloemenhoed" en de ovaalvormige elementen in de vier hoeken er aan hebben toegevoegd. Zo kreeg dit zelfportret - aanvankelijk een typisch impressionistisch-intimistisch werk uit de vroege jaren tachtig - een nieuwe symboolgeladen dimensie : een soort parodie of pastiche op een gelijksoortig zelfportret van Rubens in het Museum te Wenen : Ensor als een zelfbewuste nieuwe Rubens !!

Ensor exposeerde dit schilderij voor 't eerst in 1890, tijdens de 7de Salon van de vooruitstrevende Brusselse kunstenaarsvereniging "Les XX", waarvan hij een van de belangrijkste leden was, samen met Willy Finch, zijn collega en vriend wiens portret U links van Ensor's "Zelfportret" ziet hangen.

GROTE MARINE - ZONSONDERGANG

olieverf op doek ; 114 x 161 cm

Net als "Na de storm" een impressionistische interpretatie van het thema "zee".

CHRISTUS BEDAART DE STORM

olieverf op doek ; 80 x 100 cm

Uitbeelding van het gekende bijbelverhaal (Mat. 8 32-27).

Het is hier de aanleiding tot een verblindend en dramatisch lichteffect op zee. Ongetwijfeld dacht Ensor hier aan de kunst van William TURNER.

DE GENDARMEN

olie op paneel ; 45 x 55 cm

In 1887 kwamen de Oostende vissers in opstand tegen de invoer van goedkope vis door Britse vaartuigen. Op het hoogtepunt van de rellen vielen enkele stoutmoedigen de Engelse vissersboten aan die meerden in het Handelsdok. Burgerwacht en Gendarmerie openden het vuur. Er vielen enkele doden ...

In het lijkenhuisje houden gendarmen de wacht bij twee dode vissers. Een van hen veegt onberoerd bloed van zijn bajonet; een ander toont zijn kameraad een glinsterend muntstuk - gestolen uit het vest van één van de doden? Een non bidt. Zij is het symbool van de engdenkende en huichelachtige klerus. In de rechterbovenhoek kijkt een rechter geamuseerd toe. Een andere rechter kust Marianne - het symbool der vrijheid. Op de achtergrond het grommende volk dat de rode vlag zwaait - maar alsnog op afstand gehouden wordt ...

Wat Ensor ons hier toont is uiteraard géén realistische weergave van het gebeuren: hij verheft de feiten boven het niveau van het fait-divers en schildert een striemende aanklacht tegen de machthebbers en tegen zij die voor hen het vuile werk opknappen. Ensor's sympathie gaat naar het volk, al blijft dit geschilderde meevoelen wel wat gratuit. Dit schilderij is nauw verwant met een ets die reeds in 1888 ontstond.

GEZICHT OP MARIAKERKE

olieverf op doek : 54 x 67 cm

1901

Vlak achter de duinen, buiten Oostende naar het westen op, ligt Mariakerke, een dorpje met een 14de eeuwse kerk.

Dit pittoreske landschap inspireerde Ensor tot enkele etsen en een schilderij. Dit schilderij is trouwens gebaseerd op een ets uit 1887 en is net als die ets een weergave in spiegelbeeld.

LATE WERKEN.

Alle kunsthistorici die zich in de figuur van Ensor hebben verdiept zijn het er ongeveer over eens dat zijn originaliteit, zijn modernisme en zijn creativiteit ten einde lopen van 1895- 1900 af. De redenen die daarvoor aangehaald worden zijn divers : de ontbinding van de Brusselse avant-garde kunstkring "Les XX" in 1893. Ensor was er een van de belangrijkste leden van geweest en beleefde er zijn artistieke hoogdagen als bekamper van de officiële, academische kunst. Ook in 1893 maakt hij een crisis door : hij biedt zelfs zijn compleet atelier te koop aan voor 8.500 fr. ! Geen koper kwam opdagen ... Na 1900 vinden we ook de eerste tekenen van succes en roem, wat zou leiden tot iets zo oer-burgerlijks als het aanvaarden van een baronstitel in 1929, tot het inhuldigen van een monument in 1930 (nu op de zeedijk, terras Venetiaanse Galerijen), Ensor werkt nu ook bewust naar de kunsthandel toe.

Ca. 1929 begint hij zelfs met de aanleg van een schetsboek waarin hij zijn schilderijenproductie weergeeft: een soort "Liber Veritatis" dus. Het boekje (bewaard te Chicago) eindigt in 1941 en bevat een kleine 50 schetsen. Van groot belang voor de kennis van het late werk van Ensor dat bestaat uit talrijke zelfportretten, enkele marines met grappige titels, tal van stillevens met snuisterijen, vele gelegenheidswerkjes enz. Hier en daar een zeldzaam hoogtepunt zoals "Mijn dode moeder" uit 1915 of het art-déco-achtige stilleven "Harmonie in blauw".

Aan de hand van 4 schilderijen kunt u hier kennis maken met Ensor's late werk :

GEZICHT OP DE VAN ISEGHEMLAAN

olieverf op doek : 73 x 50 cm , 1906

Een herneming van een thema dat hij in de tachtiger jaren vaak behandelde in schilderijen en tekeningen : de Van Iseghemlaan gezien vanuit zijn atelier op de mansardes van het ouderlijke huis, hoek Vlaanderenstraat en Van Iseghemlaan.

MIJN DODE MOEDER

olieverf op doek : 75 x 60 cm, 1915

Een geïnspireerd werk met het beroemde contrast tussen het impressionistisch aandoende stilleven met medicijnflesjes en de meer grafisch-expressionistische weergave van de overledene. Er staat ook een heiligenbeeldje. Of hoe wetenschap en religie tenslotte machteloos staan tegenover de dood.

REPUBLIKEINSE MASKERS

olieverf op doek : 60 x 70 cm

te dateren tussen 1910 ?? - 1928 ??

Nog slechts een zwakke echo van zijn beroemde maskertaferelen uit de tachtiger jaren, zoals "De Intrige". "Republikeins" duidt op het gebruik van types hoofddeksels eigen aan de tijd van de Franse Revolutie.

"UN BON COIN CHEZ MOI"

olieverf op doek

augustus 1938

Dit schilderij is een typisch stilleven van de latere Ensor : hij gebruikte telkens opnieuw objecten en snuisterijen uit zijn persoonlijke bezittingen die hij tot stilleven-ensembles groepeerde. Vele van die bibelots zijn nog in het Museum "Ensorhuis" terug te zien : de klarinet, de opgezette papegaai...

TEKENINGEN EN DRUKGRAFIEK

Ensor was als grafisch kunstenaar zeker even belangrijk dan als schilder : etsen en tekeningen werden in tentoonstellingen praktisch steeds getoond als een soort "aanhangsel" bij de "hoofdbrok", nl. de schilderijen. De tentoonstelling met tekeningen en prenten te Gent en Amsterdam (1987) en de begeleidende publicaties bevestigden voor goed de zelfstandige waarde van Ensor's grafiek.

Het Museum voor Schone Kunsten exposeert meestal een beperkte keuze uit het eigen bezit Ensortekeningen en -grafiek. De selectie wil nog wel eens afwisselen, de omvang en plaatsing van de selectie ook (in functie tot de beschikbare ruimte m.a.v. tijdelijke tentoonstellingen). Info : 059/ 80 53 35.

TEKENINGEN

de bijzonderste zijn aangeduid met XXX

1878	KLASSIEK ACADEMIEMODEL
Potlood ; 800 x 600 mm
opgelegde oefening natekenen - Brusselse Academietijd.
1880	FLES ; VERSO : ROCAILLEMOTIEF
potlood ; 220 x 170 mm
1880	WILLY FINCH OP DE RUG GEZIEN (XXX)
potlood ; 215 x 170 mm
over FINCH : zie bij schilderijen
ca 1880	PORTRET VAN WILLY FINCH
potlood ; 150 x 110 mm
ca 1880	WILLY FINCH IN DE DUINEN EN DOODSHOOFDEN
potlood ; 215 x 265 mm
ca 1880	FIGUREN EN RINGICAN
Potlood ; 210 x 260 mm
1880	PORTRET VAN ENSOR'S MOEDER EN FIGUREN
potlood ; 215 x 170 mm
1880	FLORETTEN
potlood ; 223 x 180 mm
1880	STUDIES VAN EEN HOND
potlood ; 220 x 173 mm
ca 1880	STUDIES VAN EEN HOND
potlood ; 165 x 210 mm
1880	VISSERSJONGEN (XXX)
houtschoor ; 740 x 350 mm
In die jaren zochten Ensor en Finch vissersmilieus op en verzochten mensen voor hen te poseren.

- ca. 1880-1885 VAN ISEGHEMLAAN TE OOSTENDE EN SCHRIJVENDE FIGUUR
zwart krijt ; 220 x 175 mm
- ca. 1880-1885 MANSPORET, KACHELVOET, FIGUREN
zwart krijt en potlood ; 175 x 220 mm
schets van zijn atelierinterieur,
later overtekend met diverse personages.
- ca. 1880-1885 SLAPENDE ZUS EN FIGUREN
potlood ; 220 x 175 mm
- ca. 1880-1885 WAAIER, LAMP EN FIGUREN
potlood ; 265 x 215 mm
- ca. 1880-1885 KRUIWAGEN, SCHETS NAAR OUDE MEESTER EN FIGUREN
potlood ; 190 x 240 mm
- ca. 1880-1885 MIJN ZUSTER EN SCHETS NAAR OUDE MEESTER
potlood ; 220 x 170 mm
- ca. 1880-1885 TAS, ONDIERTAS EN FIGUREN
VERSO : PAARD EN FIGUREN
potlood ; 215 x 265 mm
- ca. 1880-1885 CHINESE JARDINIÈRE EN FIGUREN
potlood ; 225 x 275 mm
- ca. 1880-1885 WIT PAARD, STOEL EN FIGUREN
potlood ; 220 x 270 mm
- ca. 1880-1885 DETAIL VAN EEN PRONKKAST EN FIGUREN
potlood ; 220 x 210 mm
de pronkkast staat nog steeds in het Ensorhuis
- ca. 1880-1885 VAAS EN VOETEN
potlood ; 218 x 272 mm
- ca. 1880-1885 ARM, PEN EN ANDERE SCHETSEN
potlood ; 227 x 170 mm
- 1880-82 BOLHOED EN SCHOEN
potlood ; 220 x 175 mm
- ca. 1882 VAAS MET VISMOTIEF EN VROUW MET BLOEMENVAAS
potlood ; 215 x 160 mm
- 1882 SCHETS NAAR OUDE MEESTER EN FIGUREN
potlood ; 265 x 215 mm
- 1883 DE GEFOPTTE BOEREN (XXX)
potlood en kleurpotloden ; 180 x 240 mm
- 1883 DE BRIEFSCHRIJFSTER (XXX)
potlood ; 210 x 290 mm
Voor deze tekening poseerde Ensor's zuster "Mitche"
- 1883 SNIJSTERIJEN EN FIGUREN
potlood ; 220 x 175 mm

- ca. 1883 NAAIWERK ("DE HANDEN")
potlood ; 155 x 215 mm
- 1884-1886 PORTRET VAN DARIO DE REGOYOS, SCHRIJVEND (XXX)
houtskool ; 220 x 175 mm
DE REGOYOS, een Spaanse schilder, verbleef veel te
Brussel en Oostende. Was goed bevriend met Ensor
en was ook lid van "Les XX".
- ca. 1885 PROFIELPORTRET VAN MARIETTE ROUSSEAU (XXX)
potlood ; 125 x 225 mm
- 1885 ZELFPORTRET GENAAMD "PAS FINI" (XXX)
potlood en houtskool ; 220 x 175 mm
- 1886 ZELFPORTRET EN FIGUREN (XXX)
potlood en sanguine ; 210 x 290 mm
het zelfportret zit links onderaan
- 1886 CHRISTUS EN ROMEINSE SOLDATEN
potlood ; 210 x 155 mm
- 1887 MAND MET ROZEN
potlood
- 1887 PORTRET VAN ERNEST ROUSSEAU
potlood ; 220 x 175 mm
wellicht voorstudie voor de gelijknamige ets
- ca. 1887 PAARDEN, KAR EN WERKMAN
potlood ; 220 x 175 mm
- 1887 SCHOUWMANTEL EN HANDEN
potlood ; 218 x 165 mm
- 1888 DE GRAP VAN DE OLIFANT
potlood ; 170 x 225 mm
voorstudie van de gelijknamige ets.
- ca. 1889 MIJN TANTE MIMI
kleurpotloden ; 155 x 190 mm
De knorrige tante die bij Ensor's ouders inwoonde,
legedommeld
- 1890 ENSOR EN GENERAAL LEMAN (XXX)
kleurpotloden en gouache ; 120 x 180 mm
- 1891 DE BADEN TE OOSTENDE (XXX)
oostindische inkt ; 338 x 497 mm
- 1900 LANDSCHAP TE MARIAKERKE
kleurpotlood en pastel ; 240 x 330 mm
- 1903 BILJART SPELENDE GERAAMTEN (XXX)
potlood en kleurpotlood ; 122 x 174 mm

- 1905 ZELFPORTRET
potlood ; 175 x 160 mm
- 1908 LIGGENDE VROUW
potlood ; 175 x 250 mm
- 1913 DE BRUILOFT TE CANA
pastel en gouache ; 380 x 540 mm
- 1916 MIJN DOOE TANTE (XXX)
kleurpotlood en houtskool ; 450 x 610 mm
- 1919 DANSERS EN MUZIKANTEN
kleurpotlood en sanguine ; 310 x 185 mm
- 1919 ZELFPORTRET
Potlood
- 1923 WENKEN DER NIMFEN.
kleurpotlood ; 185 x 245 mm
- 1928 MIJN HANDEN
kleurpotloden ; 225 x 310 mm
- 1930 DE VERZOEKING VAN DE H. ANTONIUS
potlood en kleurpotloden ; 170 x 245 mm
- 1932 VAAS MET BLOEMEN EN SCHELP
kleurpotlood ; 172 x 120 mm
- 1935 MAND MET VRUCHTEN
kleurpotlood ; 205 x 270 mm
- 1937 ENSOR EN ZIJN MUZE
kleurpotloden en gouache ; 325 x 250 mm
- z.d. DE PAKJESDRAGERS
potlood ; 200 x 175 mm
wellicht een copie naar een andere meester
- z.d. SMIDSE MET 2 FIGUREN
VERSO : VIJF PERSONNAGES IN EEN BOOT
potlood ; 260 x 210 mm
- z.d. DIENSTMEID ; VERSO : FIGUREN
sanguine ; 280 x 190 mm
- z.d. NAAKTEN EN HARLEXIJNEN
kleurpotlood ; 190 x 120 mm
- z.d. WALKURENGENOEGENS
kleurpotlood ; 180 x 245 mm

ETSEN EN LITHO'S

Van Ensor zijn in totaal 133 diepdrukprenten gekend (ets, drogenaaid, wu-ke-wasplaat). De eerste 86 nummers dateren uit 1886-1891; de overige 45 zijn vrij onregelmatig over de latere jaren verspreid.

De voornaamste thema's zijn: landschappen, marines, stadsgezichten, portretten, zelfportretten, religieuze motieven en vooral een groot aantal fantastische taferelen.

Van de meeste etsen zijn diverse STATEN bekend.

De prenten van Ensor zijn nauw verweven met zijn schilderijen en tekeningen: we vinden dezelfde motieven terug.

Op enkele nummers na bezit het Museum voor Schone Kunsten van elke prent minstens één exemplaar.

ETSEN

CHRISTUS BELEDIGD, 1886

1/2

Ets op Hollands papier

230 x 155 mm

DE BOOMGAARD, 1886

2/3

Gehoogde ets op Japans papier

160 x 240 mm

PORTRET VAN ELIAS FRISE, 1886

2/2

Ets op Japans papier

240 x 180 mm

ZELFPORTRET (BIJ DE LAMP), 1886

2/2

Ets op Japans papier 100 x 70 mm

CHRISTUS BEDAART DE STORM, 1886

3/3

Ets op Japans papier

153 x 230 mm

ISTON, POUFFAMATUS, CRACQZIE EN TRANSMOUFFE, BEROEMDE PERZISCHE GENEESHEREN, ONDERZOEKEN DE STOELGANG VAN KONING DARIUS NA DE SLAG VAN ARABELA, 1886

3/3

Ets op Japans papier

237 x 178 mm

DE KATHEDRAAL, 1886

1ste plaat

3/3

Ets op Japans papier

236 x 177 mm

MARIA-MAGDALENA, 1887
3/4
droge naald : 268 x 180 mm

HELLEVAART, 1887 (1886 ?)
2/2
Ets op Japans papier
210 x 258 mm

ERNEST ROUSSEAU, 1887
3/4
Drogenaald op Japans papier
228 x 168 mm

DE PISSER, 1887
1/1
Ets op Japans papier
145 x 105 mm

GROOT ZICHT OP MARIKERKE, 1887
2/2
Ets op Japans papier
210 x 259 mm

STAKETSEL, 1887
1/3
Drogenaald op Japans papier
89 x 128 mm

DE SLAAPSTER, 1887
2/2
Ets op Japans papier
89 x 129 mm

KLEIN ZICHT OP MARIKERKE, 1887
1ste plaat
3/3
Drogenaald en ets op Japans papier
89 x 119 mm

BIJSTANDSTRAAT TE BRUSSEL, 1887
1/1
Drogenaald op Japans papier
130 x 90 mm

BORSTBEELD, 1887
1/1
Drogenaald op Japans papier
130 x 89 mm

GEVECHT VAN DE LUISKOPPEN
VERLANGEN EN GEBAKKEN, 1888
3/3
Ets op Japans papier
229 x 280 mm

HUIS OP DE ANSPACHLAAN, 1888

3/3

Drogenaald op Japans papier

134 x 85 mm

STRAATLANTAARN, 1888

2/2

Ets op Japans papier

90 x 62 mm

HET BETOVERD MEUBEL, 1888

3/3

Ets op Japans papier

135 x 88 mm

DUIVELS ROSEN ENGELN EN AARTSENGELN AF, 1888

1/1

Gedquareleerde ets op Hollands papier

250 x 293 mm

ACACIA, 1888

2/2

Drogenaald op Japans papier

133 x 86 mm

CHINAERA, 1888

1/1

Ets op Japans papier

91 x 62 mm

DE CRYPTIE, 1888

1/1

Drogenaald op Japans papier

133 x 93 mm

DE ZOOM VAN HET BOSJE TE OOSTENDE, 1888

2/2

Ets op Japans papier

73 x 113 mm

STADHUIS VAN OUDENAARDE, 1888

3/3

Ets op Japans papier

150 x 113 mm

SCHIEDELN EN MASKERS, 1888

2/2

Ets op Japans papier

91 x 129 mm

ZICHT OP NIEUWPOORT, 1888

2/2

Gedugde ets op Japans papier

85 x 134 mm

KROONKANDELAAR EN VAAS, 1888

1/1

Ets op Japans papier

118 x 76 mm

INNEMING VAN EEN VREEMDE STAD, 1888

4/4

Ets op genacreeerd Japans papier

173 x 233 mm

MIJN PORTRET IN 1960, 1888

2/2

Ets

64 x 114 mm

MIJN DODE VADER, 1888

2/3

Ets op Japans papier

92 x 131 mm

DE VERSCHRIKKELIJKE BOOGSCHUTTER, 1888

2/2

Ets op Japans papier

177 x 238 mm

DE CATACLYSMEN, 1888

1/1

Geequareleerde ets op Hollands papier

178 x 237 mm

DE MOORD, 1888

1/1

Ets op Japans papier

178 x 238 mm

ZICHT OP DE HAVEN VAN OOSTENDE, 1888

1/2

Ets op Japans papier

78 x 113 mm

ZICHT OP OOSTENDE IN HET OOSTEN, 1888

2/2

Ets op Japans papier / 2de exemplaar : gehoogd

85 x 135 mm

BOSJE, 1888

2/2

Ets op Japans papier

93 x 131 mm

VLAAMSE HOEVE, 1888

2/2

Ets op Japans papier

73 x 112 mm

FANTASTISCHE MUZIKANTEN, 1888

1/2

Ets op Japans papier

178 x 223 mm

SLOEPEN, 1888

1/2

Ets op Japans papier

178 x 238 mm

HET GROTE DOK TE OOSTENDE, 1888

3/3

Ets op Japans papier

179 x 238 mm

ZONDERLINGE INSEKTEN, 1888

4/5

Ets op Japans papier

114 x 154 mm

WINDSTOOT IN HET GEBOOMTE, 1888

2/2

Ets op Japans papier

166 x 238 mm

VOETPAADJE TE GROENENDAAL, 1888

2/2

Ets op Hollands papier

132 x 93 mm

GESTRANDE SCHUITEN, 1888

3/3

Ets op Japans papier

176 x 237 mm

HUTTEN

1/1

Ets op Japans papier

119 x 76 mm

DE GRAP VAN DE OLIFANT, 1888

1/1

Ets op Japans papier

180 x 237 mm

TOVENAARS IN DE STORMWIND, 1888

2/2

Ets op Japans papier

179 x 238 mm

KLEINE VREEMDSOORTIGE FIGUREN, 1888

2/2

Ets op Japans papier

131 x 94 mm

HUISJES TE MARIAKERKE, 1888

2/2

Ets op Japans papier

71 x 102 mm

HUISJES TE MARIAKERKE, 1888

2/2

Ets op Japans papier ; 2e exemplaar op genacreeerd papier

71 x 102 mm

DE GENDARMEN, 1888

7/7

Ets op Japans papier

179 x 238 mm

DE GEVILDE, 1888

2/2

Ets en drogenaald op Japans papier

132 x 91 mm

DE ONTUCHT, 1888

2/2

Ets op Japans papier

92 x 131 mm

DE BEKORING VAN CHRISTUS, 1888

1/1

Ets op Japans papier

74 x 114 mm

MINNETUIN, 1888

3/3

Ets op Japans papier

112 x 73 mm

DE ZILVERLING VAN CAESAR, 1888

Ets op Japans papier

132 x 172 mm

BOSGEZICHT TE GROENENDAAL, 1888

3/3

Drogenaald en ets op Japans papier

113 x 75 mm

STOOMBOTEN, 1888

3/3

Ets op Japans papier

73 x 112 mm

DE SCHAAATSTERS, 1889

2/2

Ets op Hollands papier (velijn)

175 x 232 mm

VAN ISEGHEMLAAN, TE OOSTENDE, 1889

3/3

Ets op Hollands papier (velijn)

132 x 93 mm

MIJN PORTRET MET DOODSHOOFD, 1889

1/3

Ets op Hollands papier (velijn)

116 x 75 mm

2/3

Op Japans papier

1/3 is wellicht uniek. Het is dan ook de beste ets uit heel de verzameling

HOEVE TE LEFFINGE, 1889

2/2

Ets op Japans papier

74 x 113 mm

DE BRUG VAN HET BOS TE OOSTENDE, 1889

2/2

Gequareleerde ets op Japans papier

92 x 132 mm

HET ONWEER, 1889

2/3

Ets op Japans papier

75 x 116 mm

DE MOLEN VAN MARIAKERKE, 1889

4/4

Ets op Hollands papier

123 x 170 mm

DE KERMIS BIJ DE MOLEN, 1889

1/1

Ets op Hollands papier (velijn)

135 x 174 mm

HET SPOOK, 1889

4/4

Ets op Japans papier

76 x 116 mm

DE POEL MET POPULIEREN, 1889

1/1

Ets op Japans papier

155 x 233 mm

HET FANTASTISCHE BAL, 1889

2/2

Ets

75 x 115 mm

LANDELIJKE BRUG, 1889

Ets op Japans papier

75 x 117 mm

DE ENGEL DES VERDERFS, 1889

1/1

Ets op Japans papier

112 x 152 mm

DE ROMEINSE ZIEGETOCHT, 889

2/2

Ets op Japans papier

170 x 230 mm

PORTRET VAN HECTOR DENIS, 1890

2/2

Ets op Japans papier

117 x 71 mm

MUZIEK IN DE VLAANDERENSTRAAT TE OOSTENDE, 1890

2/3

Ets op Japans papier

116 x 75 mm

MOLEN TE SLYCKENS, 1891

1/1

Ets op Japans papier

70 x 112 mm

DE VERMENTIGVULDIGING VAN DE VISSER, 1891

1/1

Ets op Japans papier

174 x 232 mm

AUTO-DA-FE, 1893

1/1

Ets op Hollands papier (velijn)

81 x 116 mm

DE GOEDE RECHTERS, 1894

Ets op Japans papier

180 x 239 mm

DE KLEINE SCHUITEN, 1894

1/1

Ets op Japans papier

83 x 116 mm

DE DUIVELS DZITTS EN HIRANOX LEIDEN CHRISTUS NAAR DE HEL, 1895

1/1

Ets op Japans papier

133 x 172 mm

ZIEKE LUIZENBOS BIJ DE KACHEL, 1895

1/1

155 x 111 mm

DUIVELS DIE MIJ SARREN, 1895

1/1

Gehoogde ets op Japans papier

114 x 154 mm

DE SPELERS

1/1

Ets op Japans papier

114 x 155 mm

CHRISTUS DOOR DE DUIVELS GEKWELD, 1895

1/1

Ets op Japans papier

172 x 235 mm

FRIDOLIN EN GRAGAPANCA VAN YPERDAMME, 1895

1/1

Ets in bistre op Japans papier

96 x 135 mm

DE SLAG DER GULDEN SPOREN, 1895

1/1

Gequareleerde ets

173 x 237 mm

DE SLECHTE GENEESHEREN, 1895

1/1

Ets op Japans papier

172 x 246 mm

GERAANTEN DIE ZICH WILLEN WARMEN, 1895

1/2

Ets op Hollands papier

133 x 97 mm

GEERGERDE MASKERS, 1895

1/1

Ets op Japans papier

116 x 76 mm

KONING PEST, 1895

1/1

Ets

96 x 115 mm

DE OUDE SCHELMEN, 1895

1/1

Ets op Hollands papier

96 x 136 mm

CHRISTUS BIJ DE BEDELAARS, 1895

2/2

Ets op Japans papier

88 x 131 mm

DE DOOD VERVOLGT DE MENSENKUODE, 1896

1/4

Ets op Japans papier

235 x 175 mm

DE KATHEDRAAL, 1896

2de plaat

Ets

240 x 178 mm

CHRISTUS DAALT NEER IN DE HEL, 1895

1/1

Ets op Japans papier

84 x 136 mm

DE PUTRUIMER, 1896

1/1

Ets op Japans papier

115 x 72 mm

HET GEVECHT, 1896

1/1

Ets op Japans papier

114 x 79 mm

DE VECHTERSBAZEN, 1896

1/1

Ets op Japans papier

116 x 79 mm

SPIJSKAART VOOR ERNEST ROUSSEAU, 1896

1/1

Ets op Japans papier

182 x 135 mm

SPIJSKAART VOOR CHARLES VOS, 1896

1/1

Ets op Japans papier

157 x 109 mm

HET AFSCHIED VAN NAPOLEON, 1897

2/2

Gehoogde ets op Japans papier

122 x 189 mm

DE WRAAK VAN HOPFROG, 1898

2/2

Gehoogde ets op Japans papier

350 x 242 mm

CHRISTUS IN DE SCHUIT, 1898

1/1

Ets in blister op Hollands vergé-papier

77 x 114 mm

DE BADEN TE OOSTENDE, 1899

Ets op Japans papier

213 x 268 mm

KONINGIN PARYSATIS, 1899

2/2

Ets op Japans papier
170 x 121 mm

KLEIN ZICHT OP MARIAKERKE, 1900

(2de versie)

Ets op Japans papier
76 x 100 mm

OOSTENDSE VISSER, 1900

1/2

Ets op Japans papier
134 x 95 mm

DE LUIHEID, 1902

2/2

Ets op Japans papier
96 x 136 mm

DE DAKEN TE OOSTENDE, 1903

Ets op Japans papier
98 x 145 mm

DE GRAMSCHAP, 1904

2/2

Ets op Japans papier
95 x 146 mm

DE HOOGMOED, 1904

4/4

Ets op Japans papier
93 x 146 mm

DE GIERIGHEID, 1904

2/2

Ets op Japans papier
95 x 145 mm

DE GULZIGHEID, 1904

2/2

Ets op Japans papier
91 x 145 mm

DE NIJD, 1904

Ets op Japans papier
94 x 148 mm

DE HOOFDZONDEN BEHEERST DOOR DE DOOD, 1904

Ets op Japans papier
84 x 134 mm

VERPESTING BENEDEN, VERPESTING BOVEN, VERPESTING OVERAL, 1904

1/1

Ets op Japans papier

192 x 291 mm

geïnspireerd op een groepsfoto

DE GEINTRIGEEERDE MASKERS, 1904

1/1

Ets op Japans papier

74 x 114 mm

STRAND VAN DE PANNE, 1904

1/1

Ets op Japans papier

96 x 144 mm

LADY GODIVA, 1933

2/3

Drogenaald op Hollands papier

121 x 85 mm

DE MOLENDUIVEL, 1934

1/1

Vernis-mou in bister op Japans genacreeerd papier

145 x 190 mm

LITHO'S

BALLET, 1892

foto lithografie : gekleurd

215 x 275 mm

In omslag gepubliceerd samen met een "Duel der Maskers"

DUIVELS DIE ME SARREN, AFFICHE VAN DE "SALON DES CENT, PARTJS", 1898

1/1

Schabloonruk in kleur

530 x 372 mm

TAFERELEN UIT HET LEVEN VAN CHRISTUS, 1921

Lithografie uitgegeven in 1921 door de Galerie Giroux te Brussel: 25 exemplaren op keizerlijk papier, genummerd van 1 tot 25; 250 exemplaren op Hollands papier Van Gelder, genummerd van 26 tot 175 en 10 exemplaren op Japans papier, genummerd van 1 tot (buiten reeks)

DE KOKETTE DOOD (MASKERS), 1922

1/1, Lithografie in zwartwit; en gehoogd exemplaar, 435 x 540 mm

MARS VAN DE OOSTENDSE ROTARIERS, 1923

Lithografie, 350 x 272 mm

"LA GAMME D'AMOUR", 1929

Album van 22 lithografies uitgegeven in 1929 door de uitgeverij "Un coup de dés..." te Brussel op kosten van G. Vriamont: 20 exemplaren op keizerlijk Japans papier, genummerd van 1 tot 20 en 250 exemplaren op groot veljnpapier Arches, genummerd van 21 tot 270

AFFICHE VOOR HET CARNAVAL VAN OOSTENDE, 1931

1/1, Lithografie in kleur

Hierbij ziet U meestal ook de lithosteent voor de zwarte afdruk van deze affiche geëxposeerd.

DIPLOMA, 1933

"Landjuweel X" wedstrijd ingericht door de Koninklijke Toneelvereniging Hendrik Conscience's Vrienden Oostende 1933"

Lithografie, 428 x 298 mm

7 LITHOS UIT "LA GAMME D'AMOUR"

INV. 1989/1.677-1.683

"La Gamme d'Amour" werd in 1929 uitgegeven door de uitgeverij "Un coup de dés..."; het Museum bezit de reeks reeds in ingebonden versie. De aankoop van losbladige exemplaren gebeurt met de bedoeling ze aan het publiek te kunnen presenteren.

lithografieën op papier: 250 x 325 mm

1989/1.677 : FIFRELIN (T.140.6)

1989/1.678 : CORYLOPSIS (T.140.9)

1989/1.679 : HELIO (T.140.10)

1989/1.680 : MURMURAMIS (T.140.11)

1989/1.681 : SAPIN-MAISON DE NUREMBERG-RAQUETTE (T.140.20)

1989/1-682 : DIABLE-SOLDAT DE BOIS-POUPEE (T.140.21)

1989/1-683 : LE PUITUITON AU LONG NEZ (T.140.8)

"ENSORIANA" IN DE STAD

1. Langestraat 26 : geboortehuis van Ensor (verbouwd). Een herdenkingsplaket (door Gust Michiels) werd ingehuldigd in 1985.
2. Hoekhuis Van Iseghemlaan-Vlaanderenstraat (noordkant) : hier woonde Ensor van 1880 tot 1917.
Hij had zijn atelier op de bovenste verdieping. Beneden hadden zijn ouders hun souvenir- en carnavalszaak.
3. "Ensormuseum", Vlaanderenstraat 27.
Zie afzonderlijke syllabus
4. Ensor-monument op het terras van de Venetiaanse Gaanderijen (Albert I-Promenade). Brons door I. Duriez naar origineel van Edmond de Valériola.
5. Graf van J. Ensor : op het kerkhof van de O.L.V. ter Duinenkerk (Mariakerke).
Te combineren met bezoek aan het kerkje.

Om Ensor verder uit te diepen kunt U terecht in de plaatselijke Openbare bibliotheek, Wapenplein (059/ 70 61 31). In het Fonds "Ostendiana" vindt u de quasi complete Ensor-literatuur (ook in vreemde talen).

TER PLAATSE TE RAADPLEGEN !

ADDENDUM

Enkele steeds weer opnieuw gestelde vragen over Ensor door bezoekers aan het Ensorhuis

1. Maakte Ensor die maskers zelf?

Nee. De oom en tante dreven hier een souvenirhandel. In de carnavaltijd verkochten ze ook maskers en verhuurden ze carnavalscostumes. De maskers in papier-mache werden door hen ingekocht om ze in hun handel verder te verkopen, wat nu nog rest behoort tot de originele stock bij het stopzetten van de handel (uitbreken W.O.I.). De exotische maskers verzamelde Ensor zelf. Gezien de contacten van zijn familie met groothandelaars in exotica was het verzamelen daarvan geen probleem.

2. Was Ensor getrouwd?

Nee. Hij had wel een intieme vriendin, Augusta Boogaerts, de dochter van een Oostends hotelier (1870-1950). Haar vader was eigenaar van het hotel monopole op de Zeedijk te Mariakerke. Zij woonde echter te Brussel, in de Jachtlaan meer bepaald. Ze onderhield voor Ensor de zakelijke kontakten met zijn Brusselse drukker van etsen Van Campenhout. Zelf bezat ze heel wat werk van Ensor. Haar verzameling etsen, uiteraard allemaal prima-drukken werd in december 1980 bij Christies/London geveild. Ensor noemde haar "La Sirène". Hij portretteerde haar meermaals. Ze is de hoofdfiguur van het schilderij "De Bizarre Rokers" waarvan een reproductie in het Ensorhuis hangt (+2, achterste plaats).

3. Wat is er van de glazen betegeling in de traphall op het gelijkvloers?

Niets : hier was vroeger een verluchttingsrooster van de kelder; tijdens de restauraties werd het vervangen door glas.

4. (Waarom) hangen er (geen) echte Ensor-schilderijen?

Het overgrote deel van zijn schilderijen heeft Ensor uiteraard tijdens zijn leven verkocht. Heel wat beroemde werken waarvan hier afbeeldingen hangen, behoorden toen reeds aan grote musea of vooraanstaande verzamelaars toe. Toen Ensor hier woonde waren de muren vooral met latere werken gedecoreerd.

De kaders bevatten fotoreproducties op plus/minus ware grootte en zijn enkel sfeerscheppend bedoeld. Het ware aangewezen ze in de loop der jaren door geschilderde copien, die meer authentisch zouden overkomen, te vervangen.

5. Is er iets te koop van wat in het Ensorhuis staat?

Nee. Alle expositiestukken behoren tot de vaste inventaris van het Ensorhuis en zijn onvervreemdbaar.

Geïnteresseerden in Ensoriana kunnen verwezen worden naar de kunsthandels in de stad (Aerts, De Bruyne, Teniers, Amfora, Segers....) Die met grote regelmaat werk van Ensor te koop hebben.

6. Wat is er van de zeemonsters in de etalage en op de reproductie in de winkels?

Dergelijke zeemonsters werden in de 18de en 19de eeuw vervaardigd in Indonesië en Japan. Deze koopwaar was bedoeld om goed-gelovige zeelui en de schaarse - maar schatrijke toeristen te verschaiken.

Van de duurste exemplaren is het recept als volgt : men neme een vel van een zalm, na behandeling wordt het over een gedroogd en geprepareerd aapje aangebracht.

Een beroemd exemplaar was de zeemeermin van kapitein Fades, in 1822 onder grote volkstoeeloop te Londen tentoongesteld. Dat exemplaar kwam later in handen van de gewiekste circus directeur Phineas Barnum die er de naam "Feejee Mermaid" aan gaf en er duizenden voor liet betalen om dit "wonder der natuur" in een soort kermistent te laten aanschouwen.

Die monsters horen dus thuis in de sfeer van vervalste natuurkundige curiosa van de voorbije twee eeuwen.

BLOEDVERWANTEN VAN JAMES ENSOR.

James Ensor:

Oostende, 13/4/1860 +Oostende, 19/11/1949

Sidney Ensor, vader van James Ensor

Brussel, 27/10/1835 +Oostende, 14/4/1887

Maria Haegheman, moeder van James Ensor

Oostende, 24/4/1835 +Oostende, 8/3/1915

Marie-Louise Haegheman, tante van James Ensor

Oostende, 31/8/1839 +Oostende, 11/4/1916

Mariette Ensor, zus van James Ensor

Oostende, 2/8/1861 +Oostende, 27/12/1945

Alexandra Taen-Hee-Tseu, dochter van Mariette Ensor

Oostende, 26/3/1893 +Oostende, 19/6/1966

Jules Daveluy, zoon van Alexandra Daveluy-Taen-Hee-Tseu

Oostende, 17/6/1910 +St.Agatha-Berchem, 28/7/1976

"James Ensorhuis"

BIJ EEN GIDSBEURT AAN HET ENSORHUIS VLAANDERENSTRAAT 27Een praktisch :

- * 20 personen is in de praktijk een maximum voor een geslaagde gidsbeurt in het museum.
- * onmogelijk te bezoeken voor minder-validen in wagentje (smalle, steile trappen).
- * conciërge : Naessens - tel. 50 25 57
- * directie : Stedelijke Musea - tel. 80 53 35
- * buiten de gewone openingsuren moet afgesproken worden met de directie en de conciërge.
- * Inkomgeld : 25 fr. voor groepen vanaf 15 personen, kinderen, rechthebbenden.
50 fr. is het normaal tarief.
- * er wordt telkens iemand van het museum personeel meegestuurd voor tickets, verkoop van prentkaarten, enz.
- * gewone openingsuren :

Kerstverlof :	ZA-ZO	14-17 u
Paasverlof :	WO-MA	10-12 & 14-17 u
Juni-sept :	WO-MA	10-12 & 14-17 u

Ter inleiding.

1917 : James Ensor, kunstschilder en graveur is 57 jaar oud. Als kunstenaar is hij al lang over zijn hoogtepunt heen en stilaan begint hij internationale roem te verwerven.

In dat jaar 1917, in volle oorlogstijd, verhuist hij van een hoekhuis aan de Van Iseghemlaan en de Vlaanderenstraat naar een winkelpand aan de Vlaanderenstraat 27. Het huis had hij geërfd van zijn oom Leopold Haeghe-man, die er een schelpen- en souvenirwinkel hield.

In het bovengenoemd hoekhuis Vlaanderenstraat-Van Iseghemlaan was Ensor in 1880 terug bij zijn familie komen wonen. Hij had zopas zijn niet al te schitterende studies aan de Brusselse Akademie beëindigd en was grondig ontgoocheld door de praktijken, die het professorenkorps van die instelling huldigde.

Ensor had er zijn atelier op zolder. Door de vensterramen ontrolde zich een enig panorama over de nog kleine badstad en de omliggende weilanden in de verte.

Op die zolderkamer ontstonden enkele prachtige, sfeervolle gezichten op de Vlaanderenstraat en de Van Iseghemlaan : "Gezicht op de ondergesneeuwde Van Iseghemlaan" (1881) en "Gezicht op de Van Iseghemlaan" (1905), beide in het Museum voor Schone Kunsten te Dostende.

Daar ontstonden nagenoeg alle meesterwerken van James Ensor : "De oester-reester", "Intocht van Kristus te Brussel", "Verbazing van het masker-rouse", "Stilleven met rog", vele etsen enz.

Een gedenkplaat, aangebracht op de gevel van dat hoekhuis, herinnert nog aan Ensors verblijf aldaar van 1880 tot 1917.

In 1917 nam hij dus zijn intrek in de Vlaanderenstraat 27, het huidige Ensorhuis.

Het 19e-eeuwse huis (1863) is op zich niet bijster markant : een onopvallend rijhuis, met winkelpand, zoals er veel stonden in de stad. Alleen het feit dat James Ensor er zijn lange levensherfst doorbracht, lag aan de basis voor behoud en bescherming (1974).

Samen met zijn trouwe huisknecht August van Yper woonde Ensor tot aan zijn dood, einde 1949, in het huis aan de Vlaanderenstraat 27. Daar ontving hij zijn vele vrienden en bewonderaars, kunstenaars, critici en literatoren, journalisten en personaliteiten allerhande. Na de dood van Ensor ijverde de vereniging "Vrienden van James Ensor" voor het behoud van het huis als museum. Dat werd dank zij een nationale actie werkelijkheid in 1952. Maar intussen werden belangrijke gedeelten van de inboedel, helaas, verkocht, vooral de talloze kunstwerken, die tot 1949 het huis sierden. Ze vonden al vlug hun weg naar musea en privéverzamelaars. In 1956 werd het Ensorhuis aan de stad Dostende overgedragen, maar mettertijd liepen de kosten om het in stand te houden danig op : het Ensorhuis verkwiijnde en werd tenslotte voor het publiek gesloten,

Even was er zelfs sprake van slooping...

Omtreeks 1973 keerde het tij. Een groep Ensor-bewonderaars zette een campagne op touw, die de restauratie en heropenstelling van het museum,

einde juni 1974, tot gevolg had. Het bezoek van Koningin Fabiola, in september 1974, was meteen de officiële blijk van waardering voor die prachtige verwezenlijking. In dat alles speelde erekonservator Frank Edebau een niet te onderschatten rol.

Het vernieuwde Ensorhuis is dus niet zozeer een nauwgezette historische rekonstruktie : de echte schilderijen hangen er nu eenmaal niet meer, en vele kleinere voorwerpen gingen in andere handen over. Reproducties op ware grootte sieren thans de kamers. Toch roept het geheel op zeer suggestieve wijze de eigen wereld van James Ensor op.

De souvenirwinkel.

De bezoekers komen binnen via de souvenirwinkel. Ensors oom en tante hielden hier een "bazar" open : kitcherige souvenirs, speelgoed, schelpen, chinoiserieën, prentkaarten en maskers vonden er gretige kopers. James Ensor sloot al gauw dat winkeltje, maar bewaarde het piëteitsvol, als een soort herinnering en tevens als onuitputtelijke bron van inspiratie voor zijn vele latere werken. Allicht vond Ensor hier iets uit zijn jeugd terug, want ook zijn ouders hielden zulk schelpen- winkeltje open. Een foto op één van de witstalplanken toont het Ensorhuis, toen het nog een echte souvenirswinkel was. Het winkeltje staat thans niet meer zo vol als weleer, maar bevat nog steeds tal van wondere zaken. In de wandkasten vallen de maskers op. Het zijn zulke maskers, welke hier verkocht werden en die Ensor inspireerden.

Achterin hangen zes interessante foto's van de kunstenaar. De oudste twee tonen ons James Ensor in close-up (1883) en in zijn oud zolderatelier (1893). Vooral de laatstgenoemde foto is boeiend omwille van de vele kunstwerken die erop te zien zijn.

De overige vier foto's zijn genomen door de Oostendse meesterfotograaf Maurice Antony (1883-1963) : Ensor in gezelschap van zijn trouwe huisknecht, twee opnamen uit 1933 waarop we Ensor zien in het "Blauwe Salon", zijn werk- en leefkamer en een mooie portretfoto op latere leeftijd.

Daar staan ook borstbeelden door de Brusselse beeldhouwers Dolf Ledel en Edmond de Valeriola. Het laatste beeld werd in 1930 onthuld in de tuinen voor het Kursaal. Thans staat een bronzen repliek opgesteld op het terras van de "Venetiaanse Galerijen" (Zeedijk).

Op de schildersezel bemerken we het "Ensorhuis", gezien door kunstschilder Geo Mommaerts. We bemerken ook een huldeplakiet van de hand van Dolf Ledel, dat in 1933 aan de gevel werd aangebracht.

Het plaatsje achter de winkel was vroeger een kleine bergruimte.

Aan een klerenhanger prijken mantel en hoed van de meester.

Tegen de achterwand staat een grote vitrinekast in art-nouveau.

Daarin zijn waardevolle "bibelots", die Ensor bezat, tentoongesteld :

vazen, beeldjes, glaswerk, vlinders, schelpen...

Soemige van die voorwerpen werden door Ensor in zijn stilleven's verwerkt.

Ook een klein karikaturaal Ensorportret van de hand van Eric WANSART valt hier op.

Aan de overige muren hangen enkele Ensor-portretten. Eén geschilderd door Isidoor Verheyden (1846 - 1905), een ander gemaakt door Henry de Groux (1866 - 1930). Beide portretten waren destijds Ensors persoonlijk bezit.

Dat van Verheyden treffen we van op het schilderij "Mijn geliefkoosde kamer" uit 1892 (Museum te Tel-Aviv). Het erg opvallend damesportret is ook een werk van Henry de Groux. Het stelt mevrouw Emma Lambotte voor, echtgenote van een Luikse arts en zelf amateur-schilder.

Van 1903 af spande die beeldende dame zich in voor de promotie van Ensors kunst door het aankopen van werken en door hem in haar kennissenkring bekend te maken. Er hangen hier ook nog drie moderne schilderijen, die Ensor als thema hebben: "Ensor en de muze van Oostende" uit 1966, door Friedrich Karl Götsch, "Hulde aan Ensor" door Adhémar Fritz en "Ensor en Renée Keuller" door Renée Keuller.

Traphal en tussenverdieping.

In de traphal hangen ingekaderde affiches die de grote Ensor-tentoonstellingen in herinnering brengen.

Op een tussenverdieping van de trap ziet men een driedimensionele rekonstruktie van het vernietigd schilderij "Arme luizenbos die zich warmt". Het is een werk van de hyperrealistische beeldhouwer Jacques Verduyn, die ook in het P.M.M.K. in de Romestraat vertegenwoordigd is.

Aan de straatzijde is een kleine dokumentatiezaal. In de vitrines liggen ondermeer het dodenmasker en het palet van de meester, naast brieven, foto's, dokumenten betreffende voornamelijk bezoekers, de partituren van door Ensor gekomponeerde muziek, publikaties enz. De foto's aan de muur zijn vergrotingen van Ensors reeks etsen "De zeven hoofdzonden" (1888 - 1904). Rechts van de deur beginnend ziet men kloksgewijze: de ontucht, de luiheid, de afgunst, de hoofdzonden beheerst door de dood, de gierigheid, de hoogmoed, de gulzigheid en de gramschap. Acht meesterwerkjes vol scherpe satire.

Ie verdieping

De blikvanger is uiteraard de eerste verdieping, met eetkamer en salon-atelier. Beide kamers werden zo goed mogelijk in de oorspronkelijke staat heringericht. De meubilering is nog authentiek, maar de kostbare schilderijen, de warboel van boeken, papieren, schildergerief en allerlei snuisterijen zijn verdwenen.

Het "Blauwe salon" aan de straatzijde, was de ontvangst- en werkruimte: tegelijk leefkamer en atelier. Zoals nog te zien is op foto's van Maurice Antony, bood dit salon destijds een schilderachtige aanblik, die we het best als "artistieke wanorde" kunnen omschrijven.

Aan de muren valt onmiddellijk het beroemde doek "Intrede van Kristus te Brussel" uit 1888 op. Het oorspronkelijke werk bevindt zich thans te Malibu in het P. Getty-museum. "De verbazing van het masker Wouse" uit 1889, dat u rechts naast de piano ziet, hangt in het Museum te Antwerpen. Het prachtig "Stilleven met rog", dat erboven hangt, werd in 1892 geschilderd en bevindt zich thans in het Museum voor Schone Kunsten te Brussel. Boven de piano hangt een erg stemmig en kleurrijk werk uit 1886: "Kinderen bij opschik", thans in een Antwerpse privé-verzameling. Het schilderij naast het venster is het beroemde "Maskers twistend om een gehangene" uit 1891 (Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen). Boven de kachel hangt "De geïrriteerde maskers" uit 1883 (Museum voor Schone Kunsten te Brussel). Op de schildersezel Ensors affiche voor "La Plume" (1898) en een gipsen "écorché".

De mahoniehouten buffetkast komt voor als achtergrondelement op het schilderij "De oostereetster".

Piano en harmonium herinneren aan Ensors muzikale belangstelling en kompositorische bedrijvigheid. Hij componeerde de balletmuziek "La Gamme d'Amour" en de "Marche des Rotariens Ostendais". Thans nog laat de beiaard in de toren van het Feest- en Kultuurpaleis geregeld deuntjes uit "La Gamme

d'Amour" horen om het half uur. Het leuk Viktorianaans stoeltje in schelpvorm treffen we aan op het schilderij "Bizarre rokers".

De tweede deur leidt naar de eetkamer. Boven die deur hangt een anoniem 17de eeuws Damsportret dat Ensor in enkele schilderijen en tekeningen verwerkte.

In het gangetje ziet men een repliek van het werkje "Muziek in de Vlaanderenstraat" (1891), thans in het Antwerpse Museum en de gouache "Ensor aan de piano" (1946), een laat werk van de Bretoense kunstenaar Pierre de Belay, aan de Stedelijke Musea geschonken door diens weduwe.

In de eetkamer valt allereerst de neo-barokke pronkkast op, door Ensor bij gelegenheid gebruikt als motief in schilderijen, tekeningen en etsen. Aan de muren hangen reproducties van "De oostereetster" (1882), "De bizarre rokers" (ca. 1920), "De eerloze vivisekteurs" (1925) (beide in verzamelingen te Kortrijk), "Bloemen en Chinese vazen" (1896) (Brussel, privéverzameling).

Verder nog twee beroemde maskertaferelen: "Zonderlinge maskers" (1892) (Brussel, Museum voor Schone Kunsten) en "De Intrige" (1890) (Antwerpen, Museum voor Schone Kunsten). De Koreaanse vaas op de tafel is die welke in "Bloemen en Chinese vazen" is verwerkt.

Bij het naar beneden komen ziet u in de traphal nog een foto-vergroting van "De Pisser", een ets uit 1887. Let op Ensors zelfspot daarin: "Ensor est un fou!".

Norbert Hostyn

De kamers op de hogere verdieping werden niet meer heringericht. Ze dienen als woonst voor de huisbewaarder.